

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija

TEISINIO REGULIAVIMO STEBĖSENOS PAŽYMA

2012-01-13 Nr. D5-25
(data)

Teisinio reguliavimo, kurio stebėseną atlikta, sritis:

Nelaimingų atsitikimų darbe, profesinių ligų, darbuotojų saugos ir sveikatos, norminių darbo teisės aktų pažeidimų prevencija ir Lietuvos Respublikos darbo kodekso, darbuotojų saugą ir sveikatą bei darbo santykius reglamentuojančių įstatymų ir kitų norminių teisės aktų kontrolė įmonėse, įstaigose, organizacijose ar kitose organizacinėse struktūrose, nepaisant jų nuosavybės formos, rūšies, veiklos pobūdžio, taip pat tais atvejais, kai darbdavys yra fizinis asmuo.

Teisės aktai, nustatantys teisinį reguliavimą, kurio stebėseną atlikta:

Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos įstatymas (Žin., 2003, Nr. 102-4585)

Nustatant teisinį reguliavimą, kurio stebėseną atlikta, planuoti tikslai ir padariniai:

Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos įstatymo nuostatomis buvo siekiama efektyvinti Valstybinės darbo inspekcijos prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Valstybinė darbo inspekcija) veiklą, nustatant viešojo ir vidaus administravimo funkcijų vykdymo ribas, jos vadovo ir inspektorių teisę ir pareigas, bei organizacinę struktūrą. Šio įstatymo pagrindu buvo formuojama Valstybinės darbo inspekcijos struktūra, veiklos organizavimas bei priimami poįstatyminiai teisės aktai, detalizuojantys jai priskirtų funkcijų vykdymą, o taip pat darbdavių inspektavimo tvarką.

Faktiniai teisinio reguliavimo padariniai ir jų įvertinimas:

Valstybinė darbo inspekcija pagal kompetenciją vykdydama nelaimingų atsitikimų darbe, profesinių ligų, darbuotojų saugos ir sveikatos, darbo santykius reglamentuojančių norminių teisės aktų reikalavimų laikymosi pažeidimų prevenciją, vykdant konsultacinę, informacinę darbuotojų ir darbdavių bei vystant švietėjišką visuomenės veiklas, kontroliuojant Lietuvos Respublikos darbo kodekso, darbuotojų saugą ir sveikatą reglamentuojančių norminių teisės aktų nuostatų reikalavimų laikymąsi, 2010 metais dirbo, siekdama įgyvendinti savo strateginiame veiklos plane 2010 – 2012 metų laikotarpiui numatytus tikslus ir uždavinius, Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgyvendinamas veiklos kryptis verslo aplinkai gerinti bei ūkio subjektų priežiūros ir kontrolės institucijų ir įstaigų veiklai optimizuoti, taip pat Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos formuojamą darbo politiką.

Pabrėžtina, kad planuodama veiklą 2010 metams Valstybinė darbo inspekcija iškėlė akcentus, orientuotus ne į griežtų tikrinimų planavimą, o į pagalbą įmonėms konsultavimu bei informavimu, kuriant tikrinimų kultūrą, grindžiamą abipusiai geranoriškais santykiais. Mažindama administracinę naštą verslui, Valstybinė darbo inspekcija 2010 metais veikė nustatydamą lankstesnių sprendimų, skatinimo ir patarimų taktiką; optimizuojant ūkio subjektų priežiūros (kontrolės) veiklą siekta veiksmingai bendradarbiauti su kitomis ūkio subjektų priežiūros (kontrolės) institucijomis ir įstaigomis, koordinuojant, pirmiausiai – nelegalaus darbo apraiškų, tikrinimus ir bendrų sprendimų priėmimą.

Vykdydama numatytuosius tikslus ir uždavinius, Valstybinė darbo inspekcija 2010 metais tikslingai koncentravo savo pastangas, įgyvendino atitinkamas, strateginiame plane bei jį patikslinančiame įstaigos veiklos plane 2010 metams, priemones.

- pagal metų veiklos rezultatus, vykdant nelegalaus darbo kontrolę, nelegalaus darbo inspektavimų efektyvumo (patikrinimų, kurių metu nustatyti nelegaliai dirbantys ar kiti darbo teisės aktų pažeidimai, kai nenustatomi nelegalaus darbo atvejai, skaičiaus santykis su visais nelegalaus darbo inspektavimais) pasiektas rodiklis - 0,61, prieš prognozuotą 0,64.
Tačiau, būtina pabrėžti, kad 2010 metais neteisėtai dirbusių asmenų buvo nustatyta 17 proc. daugiau, negu 2009 metais (atitinkamai 854 ir 730).
- sėkmingai 2010 metais pavyko įgyvendinti ir kitą, labai svarbų įstaigos veiklos efektyvumą apibūdinantį rodiklį. Tai inspektavimų efektyvumą nusakantis rodiklis.
Išanalizavus ir apibendrinus 2010 metų inspekcinės veiklos duomenis, nustatyta, kad apskaičiuotasis faktinis inspektavimų efektyvumo koeficientas (rezultatyvių (dokumentuotų) inspektavimų skaičiaus santykis su visais inspektavimais) įvykdytas 100 proc. t.y. visi inspektavimai dokumentuoti.
- Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos strategijose (2007 – 2012 metams) įvardintas pagrindinis tikslas – sumažinti nelaimingų atsitikimų darbe skaičių 25 proc., skaičiuojant 100 000 darbuotojų. Per 2007 – 2010 metų laikotarpį, palyginus su 2006 metais, Lietuvoje mirtingų nelaimingų

atsitikimų darbe skaičius (negalutiniais duomenimis) 100 000 darbuotojų vidutiniškai sumažintas 33,3 proc. (nuo 8,4 iki 5,6).

Įvykdytos numatytos užduotys įmonių inspektavimo srityje. Iš viso atlikta daugiau kaip 12000 įmonių inspektavimų, inspektuojant įmones visais Valstybinės darbo inspekcijos kompetencijos srities klausimais, tai sudaro apie 14 proc. veikiančių šalyje įmonių. Numatyti išpareigojimai viršyti 24,1 proc.

Siekiant mažinti administracinę naštą verslo subjektams, kartu su kitomis ūkio subjektų priežiūros ir kontrolės institucijomis (dalyvaujant jų atstovams ar dalyvaujant darbo inspektoriams) buvo atlikta 15,6 proc. patikrinimų.

Atliekant įmonių ir jų atskirų struktūrinių padalinių patikrinimus 8934 (72 proc.) atvejais tikrinti darbuotojų saugos ir sveikatos klausimai ir 9287 (74,8 proc.) atvejais – darbo įstatymų vykdymo klausimai. Patikrinimų metu nustatyta daugiau kaip 35,5 tūkst. teisės aktų pažeidimų, iš kurių darbuotojų saugos ir sveikatos pažeidimai sudaro 60,8 proc. Pažeidimų pašalinimui vadovams surašyti reikalavimai R1, kurių vykdymas kontroliuojamas, o 404 atvejais, norminių teisės aktų nustatyta tvarka, pareikalauta sustabdyti darbus.

BENDRIEJI VEIKLOS RODIKLIAI

Rodikliai		2008 01-12	2009 01-12	2010 01-12	2011 01-09
1.	Atlikta įmonių ir jų atskirų struktūrinių padalinių inspektavimų	15611	16116	12411	9124
1.1.	Planinių inspektavimų	2870	2946	2598	537
1.1.a	<i>Planinių inspektavimų dalis nuo visų inspektavimų, proc.</i>	18,4	18,3	20,9	5,9
1.2.	Reaguojamųjų inspektavimų	12741	13170	9813	8587
1.2.a	<i>Reaguojamųjų inspektavimų dalis nuo visų inspektavimų, proc.</i>	81,6	81,7	79,1	94,1
1.3.	Inspektavimų nakties metu	42	57	50	34
1.4.	Inspektavimų, kurių metu buvo tikrinta DSS klausimai	11119	11015	8934	5921
1.4.1.	iš jų nustatant darboviečių, jų padalinių tinkamumą naudoti	1469	1211	869	394
1.5.	Inspektavimų, kurių metu buvo tikrinta darbo įstatymų (DĮ) vykdymo klausimai	11242	12120	9287	7697
1.6.	Inspektavimų, kurių metu buvo tikrinta nelegalaus darbo (ND) klausimai	1717	1756	1836	2942
1.6.1.	iš jų: planiniai ND inspektavimai	777	769	707	1679
1.6.2.	reaguojamieji ND inspektavimai (tikrinant informaciją, skundą)	940	987	1129	1263
2.	Įteikta reikalavimų R1 nustatytiems pažeidimams pašalinti	10842	10748	8098	5368
2a	R1 santykis su inspektavimų sk. proc	69,5	66,7	65,2	58,8
2.1.	Reikalavimų, kuriuose yra nurodyta DSS TA pažeidimų	8001	7320	5564	3641
2.2.	Reikalavimų, kuriuose yra nurodyta DĮ pažeidimų	6600	7066	5266	3619
3.	Reikalavimuose nurodyta pažeidimų	49343	47402	35604	22558
3a	Vid. pažeidimų sk. viename reikalavime	4,6	4,4	4,4	4,2
3.1.	Nurodyta DSS TA pažeidimų	31342	28507	21673	13861
3.2.	Nurodyta darbo įstatymų pažeidimų	18001	18895	13931	8697
4.	Įteikta reikalavimų sustabdyti darbus R2	373	432	404	220
4.1.	Uždrausta naudoti darbo priemonių	429	556	456	273
4.1.1.	iš jų potencialiai pavojingų įrenginių	92	189	119	50
4.2.	Darbo vietų, kuriose nurodyta sustabdyti darbai	1663	958	1094	602
5.	Įforminta ATP protokolų (ATPP) iš viso	2489	1493	1151	927
5.1.	iš jų dėl DSS TA pažeidimų	1079	404	301	213
6.	Apylinkės teismui perduota ATP protokolų	478	620	528	442
6.1.	iš jų dėl nelegalaus darbo (ATPK 41.3str.)	241	231	252	359
7.	VDI priimta nutarimų skirti baudą (atv. sk.)	2043	919	683	415
8.	VDI skirtų baudų suma Lt	2815321	925510	586520	293990

8a	Vidutinis baudos dydis Lt (be darbuotoju)	1386	1020	877	753
9.	Ištirta ir tiriama skundų, pranešimų ir paklausimų	11794	13022	13977	11179
9.1.	Ištirta ir tiriama skundų ir pranešimų	8791	9315	7339	6227
9.1.1.	iš jų dėl nelegalaus darbo	1017	1372	1076	1298
10.	Konsultuota asmenų	143200	159386	130183	95821
10.1.	iš jų: priėmimo metu	37721	47303	33622	23661
10.2.	atsakant raštu į paklausimus	3003	3499	5547	4590
10.3.	konsultuota telefonu	102476	108584	91014	67570
11.	Dalyvauta atestacijose DSS kl. (atv. sk.)	762	686	673	540
11a	Atestavime dalyvavusių asmenų sk.	14955	12245	11670	9965
12.	Patikrinta ir užkoduota pateiktų lengvų NA tyrimo aktų	5231	3873	4199	3789
13.	Dalyvauta nagrinėjant bylas teisme (atv. sk.)	1103	1159	1284	1076
14.	Surašyta konsultavimo pažymų	3482	3947	3721	3189

Teisinio reguliavimo reikalingumo, pakankamumo ir efektyvumo įvertinimas:

Valstybinė darbo inspekcija yra valstybės kontrolės įstaiga, kurios veikla bei vykdomos funkcijos turi būti reguliuojamos teisės aktais, kurie užtikrintų, kad minimos funkcijos būtų vykdomos nepažeidžiant tiek Lietuvos Respublikos Konstitucijoje nustatytų principų, tiek tarptautinių ir Europos Sąjungos teisės aktų, reglamentuojančių darbuotojų saugos ir sveikatos bei kitų darbo teisinių santykių šalių santykius, nuostatas.

Galiojantis Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos įstatymas atlieka būtent minėtą funkciją, t. y. nustato kokias teises ir pareigas turi Valstybinė darbo inspekcija bei jos inspektoriai, bei jos funkcijų vykdymo ribas, tačiau, siekiant efektyvinti Valstybinės darbo inspekcijos vykdomą veiklą, tikslinga jo tam tikras nuostatas patikrinti / pakeisti, t. y.:

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo (Žin., 1994, Nr. 43-772) 22 straipsnio 9 punkte yra nustatyta, kad Vyriausybė tvirtina įstaigų prie ministerijų struktūrą arba paveda ją tvirtinti Vyriausybės įstaigos vadovui. Tvirtinti įstaigų prie ministerijų nuostatus ir jų administracijos struktūrą Vyriausybė gali pavesti atitinkamos valdymo srities ministrui.

Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos įstatymo 8 straipsnio 2 dalies 3 punkte yra nustatyta Vyriausiajam valstybiniam darbo inspektoriui teisė tvirtinti Valstybinės darbo inspekcijos struktūrą, o taip pat darbo reglamentą, struktūrinių padalinių nuostatus bei pareigybių aprašymus, reikalavimų, protokolų, nutarimų formas ir kitus dokumentus pagal savo kompetenciją, įgalioja jam nesant vieną iš pavaduotojų atlikti vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus pareigas.

Tiek Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymas, tiek Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos įstatymas pagal teisės aktų hierarchiją yra lygiaverčiai teisės aktai, ir esant dviejų lygiaverčių teisės aktų prieštaravimams yra taikomas tesiš aktas, kuris konkrečiai reguliuoja šiuos teisinius santykius. Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo nuostatos šiuo atveju yra bendrosios nuostatos, kurios reglamentuoja visų jai pavaldžių ministerijų ir įstaigų prie jų veiklą, o Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos įstatymas, reglamentuojantis Valstybinės darbo inspekcijos veiklą, šiuo atveju, yra specialioji norma, kuris ir turi būti taikoma tvirtinant inspekcijos struktūrą, todėl nėra tikslinga keisti Valstybinės darbo inspekcijos struktūros tvirtinimo tvarką.

2. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (Žin., 1999, Nr. 60-1945; 2006, Nr. 77-2975) 11 straipsnio 3 dalis nustato, kokia gali būti įstaigos prie ministerijos struktūra, t. y. viešojo administravimo įstaigos administracijos padaliniais gali būti departamentas (valdyba), skyrius (biuras, tarnyba), poskyris (grupė).

Pagal galiojantį Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos įstatymo 5 straipsnį Valstybinę darbo inspekciją sudaro administracija ir teritoriniai skyriai.

Nustatyta Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos įstatyme struktūra apriboja Valstybinės darbo inspekcijos galimybes tinkamai vykdyti savo veiklą bei įgyvendinti jai priskirtas funkcijas. Pavyzdžiui, Valstybinė darbo inspekcija ketina tobulinti asmenų konsultavimo funkcijos teikimą. Konsultavimo funkciją apima asmenų konsultavimas vieningu konsultavimo telefonu, konsultavimas asmenų, atvykusių į Valstybinę darbo inspekciją, rašytinių konsultacijų rengimas pareiškėjams pateikus rašytinius paklausimus, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo nuostatose numatytų vieningų viešųjų konsultacijų rengimas bei asmenų skundų nagrinėjimas. Siekiant tinkamai organizuoti asmenų konsultavimą, būtų tikslinga steigti Asmenų konsultavimo departamentą, kuris koordinuotų konsultavimo funkciją, spęstų sudėtingus su konsultavimo susijusius uždavinius, koordinuoti jų įgyvendinimą, atliktų kitas funkcijas, susijusias su konsultavimu. Departamente būtų steigiami skyriai, kuriems būtų pavesta vykdyti vieną iš konkrečių konsultavimo funkcijų.

Pagal galiojančias Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos įstatymo nuostatas tokia Valstybinės darbo inspekcijos struktūros sudėtis negalima, todėl būtų tikslinga pakeisti Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos įstatymo 5 straipsnį nurodant, kad Valstybinės darbo inspekcijos administracijos padaliniais gali būti departamentas (valdyba), skyrius (biuras, tarnyba), poskyris (grupė). Šiuo metu yra parengtas Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos įstatymo 5, 6, 8 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas. Dėl Įstatymo projekto buvo konsultuotasi su visuomene, paskelbus Įstatymo projektą Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų projektų informacinėje sistemoje. Įstatymo projektas derintas su suinteresuotomis institucijomis ir teikiamas svarstyti Lietuvos Respublikos Vyriausybei.

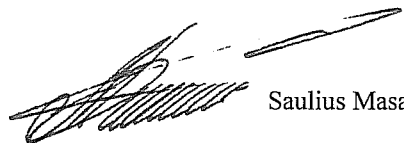
3. Nuo 2011 m. gruodžio 1 d. įsigalios Lietuvos Respublikos įdarbinimo per laikinąsias įmones įstatymas (Žin., 2011, Nr. 69-3287), kuris nustato darbo santykių tarp laikinųjų darbuotojų ir laikinojo įdarbinimo įmonių ypatumus, įdarbinimo per laikinojo įdarbinimo įmones santykiuose dalyvaujančių asmenų teises ir pareigas. Šios įstatymo 11 straipsnis nustato Valstybinei darbo inspekcijai pareigą atlikti įdarbinimo per laikinojo įdarbinimo įmones priežiūrą, t. y. kaip įdarbinimo įmonės ir darbo naudotojai laikosi šio įstatymo, darbuotojų saugos ir sveikatos bei kitų norminių teisės aktų nustatytų reikalavimų, vykdydami įdarbinimą per laikinojo įdarbinimo įmones, juos konsultuoti darbo įstatymų ir šio įstatymo taikymo klausimais bei atlikti gaunamos informacijos apie laikinojo įdarbinimo įmonių veiklą vertinimą. Taip pat nuo 2011 m. gruodžio 1 d. įsigalios papildytas Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau – ATPK) 233 straipsnis, nustatantis Valstybinei darbo inspekcijai teisę nagrinėti administracines teisės pažeidimų, susijusių su Lietuvos Respublikos įdarbinimo per laikinąsias įmones įstatymo nuostatų vykdymu, bylas, bei ATPK 41¹³ straipsnis, kuriame yra numatyta administracinė atsakomybė už nurodyto įstatymo pažeidimus.

Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos įstatyme yra išvardinta tik dalis Valstybinės darbo inspekcijos funkcijų, bei yra blanketinė nuostata, nurodanti, kad kitos Valstybinės darbo inspekcijos funkcijos gali būti nurodytos ir kituose darbo, darbo saugos ir sveikatos teisinius santykius reglamentuojančiuose įstatymuose, todėl nėra tikslinga pildyti Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos įstatymą šia funkcija, nes ji yra nurodyta Lietuvos Respublikos įdarbinimo per laikinąsias įmones įstatyme ir ATPK.

Išvada dėl reikalingumo keisti teisinį reguliavimą:

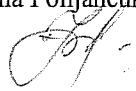
Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos įstatymo nuostatos atitinka Lietuvos Respublikos Konstitucijoje nustatytų principų, tiek tarptautinių ir Europos Sąjungos teisės aktų, reglamentuojančių darbuotojų saugos ir sveikatos bei kitų darbo teisinių santykių šalių santykius, nuostatas, ir nėra tikslo keisti Valstybinės darbo inspekcijos teisinį reguliavimą.

Darbo aplinkos skyriaus vedėjas

Saulius Masalis

Socialinio dialogo, darbo santykių ir darbo apmokėjimo skyriaus vedėja

Eglė Radišauskienė

Aldona Sabaitienė, tel. 2668150, el. p. Aldona.Sabaitiene@socmin.lt

Jelena Polijancuk, tel. 2664229, el. p.: Jelena.Polijancuk@socmin.lt

Viktoras Majauskas
2012-01-23